

ÜDS

2024

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

SOSYAL ÇALIŞMACI

Ünvan Değişikliği Sınavı

KONU ANLATIMLI SORU BANKASI

%100 ÖZGÜN

Sağlık Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Ünvan Değişikliği Yönetmeliği
hükümleri doğrultusunda özgün olarak hazırlanmıştır.

SAĞLIK BAKANLIĞI**SOSYAL ÇALIŞMACI****KONU ANLATIMLI SORU BANKASI****EDİTÖR**

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

©

Bütün hakları Data Yayınlarına aittir.

Yayıncının ve editörün izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Kitabın bilimsel sorumluluğu editöre aittir. Editör bölümlere katkıda bulunmuştur.

ISBN

978-625-6440-25-8

SERTİFİKA NO

40447

SAYFA TASARIMI

Data Dizgi Ekibi

KAPAK TASARIMI

Data Grafik Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital Matbaacılık

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok.

Matbaacılar Sitesi Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 29 95 – 0 505 925 57 81

Faks: 0 312 342 23 58

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE - DİLBİLGİSİ	5
GENEL KÜLTÜR	79
657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU	142
1 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ (13. BÖLÜM)	192
SOSYAL ÇALIŞMA / SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	208
SOSYAL SORUNLAR	213
REFAH REJİMLERİ VE SOSYAL ÇALIŞMA	224
DEZAVANTAJLI BİREYLER - GRUPLAR	230
SOSYAL HİZMET KURUM VE KURULUŞLARI	236
SOSYAL HİZMET MEVZUATI	243
SOSYAL ÇALIŞMA MESLEĞİNİN ETİK İLKE VE DEĞERLERİ	254
SOSYAL HİZMET UYGULAMA SÜREÇLERİ	262
SOSYAL HİZMETTE SORUN ÇÖZME SÜRECİ	267
SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ ÖZELLİKLERİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	273
SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	282
SOSYAL ÇALIŞMA-SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ KURAMLAR VE MODELLER- YAKLAŞIMLAR	287
PLANLI DEĞİŞME SÜRECİ VE AŞAMALARI	295
SOSYAL ÇALIŞMACININ SAHİP OLMASI GEREKEN BECERİLERİ	300
SOSYAL ÇALIŞMACININ MESLEKİ ROLLERİ	307

1. ÜNİTE: TÜRKÇE DİL BİLGİSİ

SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

1. BÖLÜM

SÖZCÜKTE ANLAM

Belli bir anlamı olan; bir varlığı, bir durumu, bir hareketi ifade eden seslere sözcük denir. Sözcükler dilin işlevi-şinde temel birimlerdir. Her sözcüğün bir anlamı vardır. Ancak sözcükler kullanıldıkları cümle içinde bazı anlam hareketlilikleri gösterebilir. Bu yüzden sözcükler, anlam bakımından farklı başlıklar altında incelenir.

SÖZCÜKLERİN ANLAM ÖZELLİKLERİ

Gerçek (Temel) Anlam

Bir sözcüğün zihnimizde uyandırdığı ilk anlam, ilk çağrı-şımaya gerçek (temel) anlam denir. Ayrıca gerçek (temel) anlam, sözcüğün herkes tarafından bilinen ilk anlamıdır.

Örnek

- Dağın zirvesine doğru tırmandı^ğı hava soğuyordu.
- Kâğıtlar katlanınca daha az yer kaplar.
- Ölüm bu kadar kolay mı sanıyorsun?
- O kaçmalar, kovalamalar, kışkırtıcı hareketlerin hepsi onda da vardı.

Yukarıdaki altı çizili sözcükler, aklımıza gelen ilk anlamlarıyla yani temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

Yan Anlam

Sözcüğün en yaygın kullanılan anlamından uzaklaşmadan, bu anlama bağlı kalarak anlamını genişletmek ve güçlendirmek amacıyla kullanıldığı anlama yan anlam denir.

Örnek

- Sevimli kedi bir tabak süt içti, yine de doymadı.
 - ▶ İsteği kalmayınca kadar yemek, açlığı kalmamak (Temel anlam)
- Yağmura doyan tohumlar yeşermeye başladı.
 - ▶ Bir gereksinimi yeteri kadar karşılanmak (Yan anlam)
- Sağ ayağının ucuyla kapıyı tıklattı.
 - ▶ Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü (Temel anlam)

- Köprünün ikinci ayağı bugünlerde dikilecek.
 - ▶ Bir takım şeylerin yerden yüksekte durmasını sağlayan dayanak, destek veya bunlardan her biri (Yan anlam)
- Sirtında kendi boyu kadar bir küfe ile yol kenarında bekleyen bir çocuk...
 - ▶ Bazı canlılarda bel ve boyun arasındaki bölge (Temel anlam)
- Dağın sirtında bulunan kaynak sularını ovaya indirmenin bir yolunu arıyordu.
 - ▶ Dağların veya tepelerin üst bölümü (Yan anlam)

Mecaz Anlam

Sözcüklerin gerçek anlamlarından tamamen uzaklaşarak kazanmış oldukları yeni ve farklı anlamlara mecaz anlam denir. Sözcükleri veya söz öbeklerini mecaz anlamda kullanmadaki amaç, sözün etkileyciliğini artırmaktır.

Örnek

- Yanık sesiyle salondakileri ağılatmıştı.
 - ▶ “Yanık” sözcüğü bu cümlede akla gelen ilk anlamından (yanmakta olan şey) tamamen uzaklaşarak “duygulu, dokunaklı, acılı, etkili” anlamında yani mecaz anlamında kullanılmıştır.
- Onunla aramızda tatsız bir olay yaşandı.
 - ▶ “Tatsız” sözcüğü cümlede, akla gelen ilk anlamından (lezzetsiz) uzaklaşarak “hoşa gitmeyen, can sıkıcı” anlamında kullanılarak mecaz anlamı olmuşur.

NOT

- ✓ Deyimler ve atasözleri genellikle cümlede mecaz anlamı olacak şekilde kullanılır.
- ✓ İki elim kanda olsa da bu mektubu yazacağım.
- ✓ “İki eli kanda olmak” deyimini “elindeki iş ne kadar önemli olursa olsun” anlamında kullanılan mecaz anlamı bir ifadedir.
- ✓ Ateş olmayan yerden duman çıkmaz, derdi babam.
- ✓ “Küçük de olsa birtakım belirtiler önemli olaylara işaret eder.” anlamında kullanılan bu atasözü mecaz anlamıdır.

2023 GELİŞMELERİ

- ⦿ Voleybol FIVB Kadınlar Dünya Kulüpler Şampiyonası finalinde VakıfBank'ı 3-2 mağlup eden Eczacıbaşı Dynavit, kupayı müzesine götürdü.
- ⦿ Türkiye'nin ilk Nekropol müzesi Antalya'da açıldı.
- ⦿ Merkez Bankası Başkanlığı'na Hafize Gaye Erkan getirildi. Hafize Gaye Erkan, Merkez Bankası'nın ilk kadın başkanı oldu.
- ⦿ Sırplarla NATO askeri arasında yaşanan gerilim sonucunda Türk komandoları, NATO görevi kapsamında Kosova'ya gönderildi.
- ⦿ Sabah gazetesi yazarı Mehmet Barlas **81 yaşında** hayatını kaybetti.
- ⦿ Ses sanatçısı Nuri Sesigüzel **85 yaşında** hayatını kaybetti.
- ⦿ İtalya'nın eski başbakanlarından Silvio Berlusconi, **86 yaşında** hayatını kaybetti.
- ⦿ Titanik enkazını görüntülemek için Atlantik Okyanusu'na dalan ve patlayarak batan Titan denizaltısında **5 kişi** hayatını kaybetti.
- ⦿ Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Kırgızların milli Manas Destanı'nın ilk el yazmasını insanlığın ortak mirası ilan etti.
- ⦿ 76. Cannes Film Festivalinde Nuri Bilge Ceylan'ın yönetmenliğini yaptığı "Kuru Otlar Üstüne" filminde gösterdiği performans ile en iyi kadın oyuncu ödülünü Merve Dizdar layık görülmüştür.
- ⦿ 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan seçim sonrası TBMM 28. yasama dönemine geçiş yapmıştır.
- ⦿ Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucundan Recep Tayyip Erdoğan tarafından 67. Hükümet Kabinesi kuruldu.
- ⦿ İstanbul Atatürk Havalimanı'nda gerçekleştirilen TEKNOFEST'te Türkiye'nin uzay yolcuları açıklandı. İlk uzay yolcuları Tuva Cihangir Atasever ve Alper Gerzavcı oldu.
- ⦿ Yerli ve milli imkanlarla ürettiğimiz yüksek çözünürlüğe sahip ilk gözlem uydumuz İMECE, uzaydaki yörünge-sine fırlatılacak.
- ⦿ Dünyanın ilk SİHA gemisi "TCG Anadolu", nisan 2023'te düzenlenen törenle Tuzla'da TSK'ya teslim edildi.
- ⦿ Türk siyasetinin önemli isimlerinden eski bakan ve CHP eski genel başkanı Deniz Baykal hayatını kaybetti.
- ⦿ İskoç Ulusal Partisinin yeni lideri Hamza Yusuf, parlamentodaki oylamanın ardından İskoçya'nın ilk Müslüman başbakanı oldu.
- ⦿ Seslendirme sanatçısı, sinema ve dizi oyuncusu İsmail Köksal Engür, **77 yaşında** hayatını kaybetti.
- ⦿ Fatih Sondaj Gemisi tarihinin en büyük doğal gaz keşfine imza attı. Zonguldak Filyos'ta Karadeniz Gazının Devreye alınmasıyla Türkiye'deki tüm konutlara **bir ay** boyunca ücretsiz doğalgaz verileceği açıklandı.
- ⦿ Türkiye'nin ilk bor karbür tesisi, Balıkesir'in Bandırma ilçesinde hizmete açıldı.
- ⦿ Türk Devletleri Teşkilatı Olağanüstü Zirvesi Ankara'da düzenlendi.
- ⦿ TBMM, Finlandiya'nın NATO'ya katılımını öngören teklifi kabul ederek yaşalaştırdı. Finlandiya NATO'ya katılan 31. ülke oldu.
- ⦿ NATO'ya üyelik başvurusu yapan İsveç, 1 Ocak 2023 itibarıyla 6 aylığına Avrupa Birliği (AB) Dönem Başkanı seçilmiştir.
- ⦿ 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri ile İlgili Bazı Bilgiler: İlk Depremin Merkez Üssü: Kahramanmaraş Pazarcık (7,7), İkinci Depremin Merkez Üssü: Kahramanmaraş Elbistan (7,6)
- ⦿ Depremde Hasar Gören Tarihi Binalar: Gaziantep Kalesi, Habibi Neccar Camii (Hatay), Hatay Ulu Camii, Osmaniye Enverül Hamid Camii, Malatya Hacı Yusuf Taş Camisi, İngiliz Protestan Mektebi (Hatay), Hatay Meryem Ana Kilisesi, Hatay Aziz Georgios Rum Ortodoks Kilisesi, Adıyaman Karakuş Tümülüsü, Hatay Eski Meclis Binası, Tarihi Hatay Evleri, Gaziantep Beyaz Han, Hatay Uzun Çarşı, Hatay Darb-ı Sak Kalesi, Hatay Sarı Selim Camii, Adıyaman Kahta Kalesi, Adıyaman Ulu Camii, Diyarbakır Tarihi Surları
- ⦿ 2023 Dünya şehirleri spor başkentine Konya seçilmiştir.
- ⦿ Avrupa Spor Başkentleri ve Şehirleri Federasyonu (ACES Europe) tarafından **2023 yılı** için "Avrupa Spor Şehri" ilan edilen Sakarya, ödülünü aldı.
- ⦿ Akdeniz Kick Boks Şampiyonasının **2023 yılında** Türkiye'de yapılmasına karar verilmiştir.

657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU

3.1 ÜNİTE

KISIM - I Genel Hükümler

BÖLÜM: 1

Kapsam, Amaç, Temel İlkeler, İstihdam Şekilleri

Kapsam: –Madde 1

Bu Kanun, Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır.

Sözleşmeli ve geçici personel hakkında bu Kanunda belirtilen özel hükümler uygulanır.

Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri; hakimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar, Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları, Üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri, Genelkurmay Mehtaran Bölüğü Sanatkarları, Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkar memurları, uzman memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajyerleri; Spor-Toto Teşkilatında çalışan personel; subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler ile Emniyet Teşkilatı mensupları özel kanunları hükümlerine tabidir.

Amaç: –Madde 2

Bu Kanun, Devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak, yüküm ve sorumluluklarını, aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenler.

Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulur.

Temel ilkeler: –Madde 3

Bu kanunun temel ilkeleri şunlardır:

Sınıflandırma:

A) Devlet kamu hizmetleri görevlerini ve bu görevlerde çalışan Devlet memurlarını görevlerin gerektirdiği niteliklere ve mesleklerle göre sınıflara ayırmaktır.

Kariyer:

B) Devlet memurlarına, yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetişme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkanı sağlamaktır.

Liyakat:

C) Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkanlarla uygulanmasında Devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır.

Örnek Soru Tarzı

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre "Devlet memurlarına, yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetişme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkânını sağlamaktır" ifadesi hangi temel ilkenin açıklamasıdır?

- A) Sınıflandırma B) Kariyer C) Derece
D) Kademe E) Liyakat

Cevap B

İstihdam şekilleri: –Madde 4

Kamu hizmetleri; memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler eliyle gördürülür.

A) Memur:

Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanunun uygulanmasında memur sayılır.

Yukarıdaki tanımlananlar dışındaki kurumlarda genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanlar da memur sayılır.

B) Sözleşmeli personel:

Kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, zaruri ve istisnai hallerde münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde, Cumhurbaşkan-

1 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ (13. BÖLÜM)

3.2 ÜNİTE

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM Sağlık Bakanlığı

Görevler: –Madde 352

(1) Herkesin bedenî, zihnî ve sosyal bakımdan tam bir iyilik hâli içinde hayatını sürdürmesini sağlamak amacıyla, Sağlık Bakanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalık risklerinin azaltılması ve önlenmesi için çalışmalar yapmak,

b) Teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin yürütmek,

c) Uluslararası önemi haiz halk sağlığı risklerinin ülkeye girmesini önlemek,

ç) Sağlık eğitimi ve araştırma faaliyetlerini geliştirmek,

d) Sağlık hizmetlerinde kullanılan ilaçlar, özel ürünler, ulusal ve uluslararası kontrole tâbi maddeler, ilaç üretiminde kullanılan etken ve yardımcı maddeler, kozmetikler ve tıbbî cihazların güvenli ve kaliteli bir şekilde piyasaya sunulması, halka ulaştırılması ve fiyatlarının belirlenmesi için çalışmalar yapmak,

e) İnsan gücünde ve maddî kaynaklarda tasarruf sağlamak ve verimi artırmak, sağlık insan gücünün ülke sathında dengeli dağılımını sağlamak ve bütün paydaşlar arasında işbirliğini gerçekleştirmek suretiyle yurt sathında eşit, kaliteli ve verimli hizmet sunumunu sağlamak,

f) Kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişiler tarafından açılacak sağlık kuruluşlarının ülke sathında planlanması ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmak,

g) Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile verilen diğer görevleri yapmak.

(2) İlaç fiyatlarının belirlenmesine ilişkin usûl ve esaslar Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca belirlenir.

Teşkilat: –Madde 353

(Değişik:RG-13/9/2019-30887-C.K.-46/1 md.)

(1) Sağlık Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşur.

Hizmet birimleri: –Madde 354

(1) Sağlık Bakanlığın hizmet birimleri şunlardır:

a) Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

b) Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

c) Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü,

ç) Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü,

d) Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğü,

e) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,

f) Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü,

g) Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü,

ğ) **(Ek:RG-10/1/2019-30651-CK-27/58 md.)** Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

h) Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

ı) **(Değişik:RG-10/1/2019-30651-CK-27/58 md.)** Teftiş Kurulu Başkanlığı,

i) Strateji Geliştirme Başkanlığı,

j) **(Mülga:RG-10/1/2019-30651-CK-27/58 md.)**

k) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

l) Özel Kalem Müdürlüğü.

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü:

–Madde 355

(1) Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri şunlardır:

a) Her türlü koruyucu, teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini planlamak, teknik düzenleme yapmak, standartları belirlemek ve bu hizmetler ile sunucularını sınıflandırmak, bununla ilgili iş ve işlemleri yaptırmak,

b) Organ ve doku nakli, kan ve kan ürünleri, diyaliz, üremeye yardımcı tedavi, evde sağlık, yanık, yoğun bakım gibi özellikli planlama gerektiren sağlık hizmetlerini planlamak ve bu hizmetleri sunan kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak,

c) Kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait sağlık kurum ve kuruluşlarına izin vermek ve ruhsatlandırmak, bu izin ve ruhsatları gerektiğinde süreli veya süresiz iptal etmek,

ç) Sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirlemek veya tasdik etmek,

d) Hasta hakları ile hasta ve çalışan güvenliğine yönelik düzenleme yapmak,

SOSYAL ÇALIŞMA / SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

4. ÜNİTE

SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet bir meslek ve bütün insanların daha iyi yaşam koşulları için psikolojik işlevselliğın etkili bir seviyeye ulaşmasını ve etkili sosyal değışimleri gerçekleştirmeleri amacıyla insanlara yardım eden uygulamalı bir bilimdir.

Sosyal alışma Disiplininin Niteliği

- Sosyal alışma bir sosyal bilim dalıdır.
- Sosyal alışma öteki sosyal bilimlerden bağımsızlığını kazanmıştır.
- Sosyal çalışmanın konusu bireysel ve toplumsal sorunlardır.
- Sosyal alışma insanı tüm olarak ele alır.

Sosyal alışmayı Diğer Disiplinlerden Ayıran Noktalar

- Birinci nokta sosyal çalışmanın sorun çözmeye yönelmiş olmasıdır.
- İkinci nokta, sosyal çalışmanın uygulamalı niteliğidir.
- Üçüncü nokta, sosyal çalışmanın insanı tüm olarak ele almasıdır.

SOSYAL ÇALIŞMA

Sosyal alışma; insanın ve toplumun değışme ve gelişmesinin dinamiği ve yasaları konusunda gelişme düşüncesi ve bilgisi ile insanın toplumsal etkililiğini geliştirme yaklaşımı, yöntemi ve uygulaması konusunda bilgi üreten bir bilim dalıdır.

Sosyal alışma Tanımın İçerdiği Boyutlar

- İnsanın ve toplumun değışme ve gelişmesinin dinamiği ve yasalar,
- Gelişme düşüncesi ve bilgisi,
- İnsanın toplumsal etkililiğini geliştirme yaklaşımı, yöntemi ve uygulaması,
- Bilim dalı olma niteliklerinde örgütlenmektedir.

SOSYAL HİZMETİN AMAÇLARI

- Sosyal hizmet uzmanları insanların sorun çözme, baş etme ve gelişimsel kapasitelerini artırmak kapsamında "evresi içinde birey" kavramını kullanır. Uygulama düzeyinde sosyal hizmetin temel hedefi bireydir.
- İnsanlara kaynak, hizmet ve fırsat sağlayan sistemler ve insanları bağlantılandırmak kapsamında sosyal hizmet uzmanı yine çevresi içinde birey kavramını kullanır.
- Sosyal hizmet uzmanı sistemlerin etkili ve insancıl olarak işlev görmesini sağlar.
- Sosyal politikanın geliştirilmesi ve ilerlemesini sağlamak adına sistemlerin etkili ve insancıl çalışmasını geliştirir.
- Risk altındaki grupları güçlendirir ve sosyal ve ekonomik adaleti sağlar.

SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN ETİK

KURALLARI

Sosyal hizmet mesleğinin ilk etik kurallarının Mary Richmond tarafından hazırlandığı belirtilmektedir. Meslek örgütü kurulduktan sonra dernek etik kuralları oluşturmuştur. Tarihsel çerçevede mesleğin değerlerinin yapılandırıldığını görmekteyiz. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından belirlenen mesleki değerler Duyan'ın ele alışı ile:

SOSYAL SORUN

Sosyal sorun, toplumsal düzeni, potansiyel olarak ya da doğrudan tehdit ettiği algılanan bir toplumsal olgu ya da durumdur.

Bir Durumun Sorun Olarak Kabul Edilebilmesi İçin Gerekli Özellikler

- ✦ Sorunun tanımlanabilir olması
- ✦ Belli değerlere ya da çıkarılara tehdit oluşturması ya da öyle algılanması
- ✦ Ortadan kaldırılmaya veya en azından azaltılmaya elverişli olması

Ortak Duyu

Toplumun tümüne ait ortak düşünceyi ifade eder (her zaman çoğunluğa ait olsa da tümünü içermeyebilir). Katı bir inancı da içerebilir. Ortak duyunun altındaki gerçekler de irdelenmeye çalışılmalıdır.

Sorunun Ele Alınmasında Bakış Tarzları

- ✦ Bütüncül yaklaşım
- ✦ Parçalı yaklaşım
- ✦ Modern yaklaşım
- ✦ Postmodern yaklaşım

Sosyal Politikalar

- ✦ Toplumsal sorunlarla ilgili pek çok politikadan söz edilebilmektedir.
- ✦ Sosyal politikaların kapsamı (aile, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, konut vb.) önemlidir.

Toplumsal Sorunların Özellikleri

- ✦ Bir toplumsal sorun objektif olarak deneyimlenebilir ve ölçülebilir.
- ✦ Toplumsal sorunlar çeşitli faktörlerin etkisiyle öznel olarak da değerlendirilebilir.
- ✦ Toplumsal sorunlar dinamiktir; devamlı değişme halindedir.
- ✦ Değişme, aynı toplum içerisinde yeni toplumsal sorunlara yol açabilmektedir.
- ✦ Değişme, aynı zamanda mevcut problemlerin niteliğini değiştirebilmektedir.
- ✦ Belirli bir toplumsal sorun, belirli bir dönemde ortaya çıkarken, sonraki dönemlerde önemini yitirebilir veya ortadan kalkabilir.
- ✦ Sosyal problemler belli bir gruba, sınıfa, toplumsal cinsiyete vb. özgü olarak ortaya çıkabilmektedir.
- ✦ Dar bir sosyal gruba yönelik olabileceği gibi tüm ülkeyi de kapsayabilmektedir.
- ✦ Toplumsal sorunların yoğunluğu ve etkisi farklılaşabilir.
- ✦ Yoğunluk ve etki, hem sorunu yaşayan hem de kamuoyu açısından ele alınabilir.
- ✦ Bazı sorunlar ilgili kesimlerde yoğun olarak hissedilirken toplumun kalanı tarafından az ilgi çekebilir.
- ✦ Bir grubun yoğunluğunu ve etkilerini hissettiği olgu veya durumun toplumsal sorun olarak tanınması "güç" kavramına göre değişmektedir.
- ✦ Bazı durumlar fark edilirken diğerleri görmezden gelinebilir.
- ✦ Aynı zamanda, toplumda bir grup için sorun olarak tanımlanan bir olgu, bir diğer grup için çözüm sayılabilir.
- ✦ Bu noktada grupların hangisinin daha etkili olduğu önemlidir.

REFAH REJİMLERİ VE SOSYAL ÇALIŞMA

6. ÜNİTE

- ✦ Bir ülkede uygulanan sosyal politikaların özelliklerini belirleyen temel etken, söz konusu ülkenin refah rejiminin özellikleridir.
- ✦ Refah rejimi, ülkelerin ekonomik üretimi organize etme ve refahın bölüşümüne ilişkin farklı yollara atfedilen bir kavramdır.

Refah Aktörleri

- ✦ Devlet
- ✦ Piyasa
- ✦ Aile
- ✦ Gönüllü Kuruluşlar (STK)

Refah Devleti Kavramı

- ✦ Esping-Andersen'e göre refah devleti "...vatandaşları için asgari düzeyde refahtan pay almasını bir sorumluluk olarak güvence altına alan devlettir."
- ✦ Ali Seyyar'a göre refah devleti "ileri boyutta sosyal refahı ve sosyal adaleti sağlamak maksadıyla, iktisadi ve sosyal hayata aktif ve kapsamlı bir biçimde müdahale eden sosyal devlet modelidir."
- ✦ Wilensky, refah devletini; "...refah devletinin temeli, tüm vatandaşlarına devlet destekli asgari gelir standardı, beslenme, sağlık, barınma ve eğitim hizmetlerinin sadaka (charity) olarak değil siyasi hak olarak tanımlayan devlet" olarak tanımlamıştır.
- ✦ Refah devleti tanımlamalarıyla ilgili literatürde sıkça geçen tanımlardan biri ise A. Briggs tarafından yapılmıştır, "...piyasa güçlerinin rolünü dengelemek (modify) amacıyla örgütlü gücün (siyaset ve idare yoluyla) bilinçli olarak kullanıldığı bir devlet türüdür." şeklinde tanımlamıştır.

Refah Devletinin Gelişimi

Refah devletinin gelişiminin irdelenmesi geçirdiği süreçler ve gelişmesinde rol oynayan faktörlerin daha iyi analiz edilebilmesi için refah devletinin tarihçesi dört başlık altında ele alınmıştır. Genellikle kaynaklar refah devletini sanayi devrimi ve modernleşme süreciyle ilişkilendirmiş olsa da aslında söz konusu uygulamalar farklı şekillerde daha da eski dönemlerde uygulanmıştır. Gelişimi özetlemek gerekirse hayırseverlik müesseselerinden vatandaşlık hakkı başka bir deyişle devletin vatandaşlarına sunmak için zorunlu olduğu haklara kadar uzanan bir süreç olarak gelişmiştir.

REFAH REJİMLERİ

Giderek artan refah devleti ile ilgili çalışmalarda, en çok ilgi, farklılaşan refah devleti rejimleri ile ilgili tartışmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Refah devletlerini sınıflandırma / modellendirme uğraşısı, son yıllarda karşılaştırmalı sosyal politikanın merkezine yerleşmiş bulunmaktadır. Araştırmacılar, ülkeleri, değişik rejimler ve modeller altında (2-8 arası) sınıflandırmaya çalışmaktadır. Ancak, refah rejimlerini kategorize etmenin orijin olarak kime / kimlere kadar gittiği de çok açık değildir.

Kalıntı (Residual) Model

Wilensky'e ait kalıntı modeline benzerlik göstermekle birlikte sosyal politika uygulayıcılarının doğal iki kanal "aile ve piyasa" aktörlerinin ön planda olduğu modeldir. Dolayısıyla devletin kısıtlı seviyede müdahalede bulunduğu ve bireylerin yoksulluğa düştüğü durumlarda yardım aldıkları minimalist bir modeldir. Titmuss, burada açıkladığı nokta batıda sosyal politikanın gelişim aşamasında sosyal refahın, organik-mekanik toplum yapılarına dayalı marjinal bir rolü olduğudur. Marjinal rol ifadesiyle devletin son durumda müdahil olduğu da anlaşılmaktadır. Abrahamson, kalıntı modelin Titmuss tarafından 1834 İngiliz Fakir yasasının muhtelif ilkelerini (kendine güven, kısıtlayıcı müdahale, daha az uygunluk(eligibility) vurguladığını ifade etmektedir.

DEZAVANTAJLI BİREYLER - GRUPLAR

7. ÜNİTE

Dezavantajlılık durumu, toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşamın dışında kalma ile ilişkili bir durumdur. Böyle durumlara sahip bireyler, zihinsel, fiziksel, ruhsal ve toplumsal açıdan da sorun yaşama riskine sahiptirler. Dezavantaja sahip kişi veya grupları toplumun diğer kesimlerine göre daha kısıtlı olan gruplar olarak nitelemektedir.

DEZAVANTAJ ÇEŞİTLERİ

Dezavantajlı gruplar, sosyal hizmetten daha fazla yararlanması gereken kişilerden oluşmuştur. Onların bazı özelliklerini bilmek sunulacak hizmetin buna göre planlanması ve uygulanması anlamına gelecektir.

Fiziksel Dezavantajlılık

Kimi zaman doğuştan gelen kimi zaman ise sonradan ortaya çıkan fiziksel değişikliklerin ya da özelliklerin kişilere dezavantaj sağladığı görülmektedir. Kişinin deri rengi, bedensel engeli veya cinsiyeti zaman zaman bazı kaynaklara erişmesini engellemektedir. Bu durumlar, fiziksel dezavantajın en güzel örnekleridir.

Ruhsal Dezavantajlılık

Ruh sağlığı, bireyin kendisi ve çevresi ile bir uyum ve denge içerisinde olmasıdır ve kişinin duygu, düşünce ve davranışları arasında bir bütünlük olması durumunu ifade eder. Zaman zaman kişilerin yaşadıkları stresli yaşam olayları, maruz kaldıkları travmatik yaşantılar, savaş, göç, işkence gibi kişinin benlik bütünlüğünü bozacak durumlar ruh sağlığının olumsuz etkilenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca dini ve etnik alanları, buldukları coğrafi koşullar, dil ve demografik özellikleri kişilerin ayrımcılık ve farklı muameleye maruz kalmalarına neden olduğunda kişilerin ruh sağlığını olumsuz etkileyecektir. Kişinin ruhsal sağlığını etkileyen olumsuz olaylarla karşılaşması onun dezavantajlı bir yaşantı içine girmesine ve mağduriyetler yaşamasına sebep olacaktır.

Yoksulluğa Bağlı Dezavantajlılık

Bir toplumun tümünün veya bir bölümünün gelir düzeyinin ortalama yaşam için gerekli olan gelir düzeyinin çok altında olması ve bu sebeple kişilerin eğitim, sağlık, yeme-içme, barınma, giyinme gibi zorunlu gereksinimleri karşılayamaması halidir. Yoksullukla ilgili

kavramların birçoğu temel insan hakları kapsamında düşünülmeli ve böyle değerlendirilmelidir.

DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Toplumda fizyolojik, psikolojik, sosyal, sağlık, ekonomik, siyasal ve kültürel açılardan yetersiz yaşam koşulları içinde yaşayan, devletin denetim ve gözetiminde, olağan yaşam koşullarına kavuşturulması gereken ve bu süreçte, toplumsal koruma ve hizmete gereksinim duyan sosyal gruplar dezavantajlı gruplardır. Bu gruplar, özel olarak korunması gereken gruplardır.

Engelliler

Engelli, sosyal hayata katılabilmek, bir iş bulup o işi elinde tutabilme imkânlarından toplumun diğer kesimlerine göre kısmen veya tamamen yoksun bulunan kişiyi ifade etmektedir. Türkiye'de son yıllarda engellilerin istihdamının artışı için birtakım yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Yaşlılar

Yaşlılar, toplumda; bakıma muhtaç olmaları, aile içindeki kuşak çatışmaları, potansiyellerinin kullanılmaması, gelir yetersizliği, yaşa göre damgalanarak kategorize edilmeleri, vb. nedenlerle negatif ayrımcılığa tabii tutulabilmektedirler. Aile yanında veya kendi sosyal ortamlarında bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması yaşlılığa bağlı dezavantajların ortadan kaldırılmasında çok önemli bir modeldir.

Çocuklar

Ana-baba, çocuğun yetişmesinde ortak sorumluluk taşımaktadır. Bu sorumluluk, Türk Medeni Kanununda belirlenmiş ve Türk Ceza Kanununda da kasıtlı olarak yerine getirmeyerek çocuklarını ihmal ve istismar eden ebeveynlere karşı cezai müeyyideler öngörülmüştür. Çocuğun ailesinin yanında ihmal ya da istismar mağduru olduğunun belirlenmesi halinde devlet, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde çocuğu her türlü kötü muamelesinden koruyacak tedbirleri alır. Bu tedbirler çocuğun aile yanından alınarak bir kurumda ya da koruyucu aile yanında bakım altına alınması olabilir.

SOSYAL HİZMET KURUM VE KURULUŞLARI

8. ÜNİTE

Kuruluş

Kuruluş, özel gereksinim gruplarına o kuruluş için belirlenmiş alanda verilen hizmetlerin yürütüldüğü, bir bina ve içinde bu amaçla oluşturulmuş döşeme ve diğer kullanım araçlarından oluşmuş bir bütünlüktür. Kuruluş olması için tek başına bunlar da yetmez. Bu masalarda, bu araçlarla çalışan o konuda özel öğretim görmüş elemanlar, çalışanlar olmalıdır.

Kurum

Kurum kuruluşa göre daha üst düzeyde bir kavramdır. Kurum kamuda düzenlenmiş üst örgütlenmeleri anlatır. Kamu hizmetleri verilen daha geniş kapsamlı örgütlenmelerdir. Kurumlar daha merkezi, daha üst düzey hizmet sunarlar.

Örneğin; T.C. Karayolları bir kurumdur. Karayollarına ait bir konukevi, bir kreş birer kuruluştur.

TÜRKİYE'DE SOSYAL HİZMET KURULUŞLARININ TARİHSEL GELİŞME SÜRECİ

Osmanlı Öncesi Dönem

- ✦ Türklerin Anadolu'ya gelerek (Öncesi ve sonrasıyla 1071 yılı.) fütüvvet, zaviye ve tekkeler yoluyla örgütlenip sosyal ve siyasal bütünlüklerini sağlama yolunda uğraş verdikleri dönemlerdir.
- ✦ Anadolu'ya gelen Türklerin ilk örgütlenme modelleri olan fütüvvetler, zaviyeler ve tekkelerin, Anadolu'daki siyasal ve ideolojik bütünlüğün oluşturulmasında çok büyük bir rol oynadıkları bir gerçektir.
- ✦ Bir toplum her zaman için dayanışmayı pekiştiren kurumlaşmalara gereksinim duyar.
- ✦ Vakıflar bu amaca da hizmet etmişlerdir.

Osmanlı Dönemi

- ✦ Cumhuriyet'ten önce, Osmanlı İmparatorluğu zamanında çeşitli sosyal hizmet kuruluşları vardı. Bunların arasında öncelikle vakıflara bağlı kuruluşlar gelir. Tüm sosyal hizmet kuruluşları hayır sahipleri tarafından hayır amaçlı kurulurlardı. Vakıflara bağlı idiler.
- ✦ Vakıfların çatısı altında imaretler (yoksullara yardım için oluşturulmuş hayır kuruluşları), kervansaraylar (uzun yol yolcularının korunaklı olarak geceleyecekleri yapılar), medreseler (eğitim kuruluşları) bulunmaktaydı.
- ✦ Darüşşifalar (şifahane; hastane), bimarhaneler (ruh ve akıl sağlığı için kurumlar), ıslahhaneler (cezaî boyutta iyileştirme evleri; bugünkü adıyla eğitim evleri), darüleytamlar (Dar-ül Eytam; yetimler kapısı, yetimler yurdu), tabhaneler (nekahet evleri, dinlenme yurtları), çeşmeler, hanlar, hamamlar... gibi sosyal hizmet kuruluşları Osmanlı İmparatorluğu döneminde sadece vakıflar kapsamında değil devlet tarafından da kurulmuştur.
- ✦ Osmanlılarda ilk imaret 1336 yılında Orhan Gazi tarafından kuruldu. Osman Gazi yoksullara eliyle yemek dağıttı.
- ✦ Osmanlıların son zamanlarına kadar devam eden bu kurumların yerine sonradan aşevleri kuruldu.
- ✦ Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğunda sosyal güvenlik sosyal yardım sistemine dayanmaktaydı. Bu da bireysel olarak din kurallarına göre yapılan sosyal yardımlar ile vakıfların yaptığı sosyal yardımlar olarak kendini göstermiştir.
- ✦ İslam dininin emrettiği zekat, fitre, kurban kesme, adak ve kefaretle, diğer bağış ve sadakalar şeklinde dar gelirli ve muhtaçlara yapılan yardımlar bireysel nitelikli sosyal yardımlardır. Ancak Osmanlı döneminin uzun yıllar başarıyla sürdürülen ve sosyal yapıyı sağlamlaştıran, toplum içinde dayanışmayı arttıran, toplumsal kültürü geliştiren Ahi sistemi de sosyal hizmet yapılanması çerçevesinde kısa da olsa anılmalıdır.

TEMEL KAVRAMLAR

Mevzuat

Geniş anlamda sağlık, eğitim, adalet mevzuatı gibi mevzuat sosyal mevzuattır. Ancak, mevzuatın derlenmesinde sosyal mevzuat denildiğinde daha çok sosyal hizmet alanlarıyla ilgili mevzuat anlaşılmalıdır. Bu alanlar da sosyal çalışmanın ilgi alanı olan konulardır. Örneğin, çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, tutuklu ve hükümlü, hasta, alkolik, madde bağımlısı... vb. konularında yazılı hukuk kurallarının tümü sosyal hizmet mevzuatıdır. Sosyal hizmet mevzuatının içinde sadece bu saydığımız konular değil, o alanlarda çalışan mesleklerle ilgili mevzuat ile o alanlarda kurulu olan kamu, yerel, özel ve sivil örgütlenmelerin kurulma ve işletme mevzuatı da girer.

Hukuk

Hukuk haklar sözcüğünün çoğuludur, ancak çok daha geniş bir anlam yüklenmiştir. Bir toplumun düzen ve kurallar içinde sağlıklı yürümesi için gerekli tüm yazılı kurallara hukuk denir. Hukuksuz toplumda kaos olur, yani kargaşa olur, düzen olmaz. Bu anlamda hukuk düzen demektir aynı zamanda.

Toplumsal Düzen Kuralları

Tarihte toplumsal düzen kuralları denildiğinde din, ahlak, görgü ve yazılı hukuk kuralları anlaşılır. Bu tarihsel süreci iyi kavrayınca bugün geçerli olan yazılı hukuk kurallarını anlamak daha kolaylaşır. Yazılı hukuk kuralları deyince bir toplumsal düzeni sağlamak parlamentolarda hazırlanan ve çıkarılan çeşitli mevzuat akla gelir. Bu arada her toplumda yürürlükte olan din, ahlak ve görgü kuralları da devam eder. Parlamentoda hazırlanan ve çıkarılan mevzuat çok çeşitlidir. Bunların başında anayasalar gelir.

Anayasa

Anayasalar bir ülkede hazırlanan en üst düzeydeki yazılı hukuk kurallarıdır. Diğer tüm mevzuat buna uygun olmak zorundadır. Anayasa ile çelişen bir yasa ya da başka bir yazılı düzenleme olamaz. Her ülkenin kabul ettiği birtakım uluslararası antlaşma ve sözleşmeler, kararlar, ilkeler de olabilir. Bunlar da anayasa çerçevesinde o ülkenin parlamenter kurallarına göre o ülkenin yazılı hukuk kuralı haline getirilir. Yasayla kabul edilir. Demek ki anayasadan sonra yasalar (kanunlar) geliyor.

Kanun

Yasa ile kanun aynı şeydir, aynı anlamdadır. Birbirinden farkı yoktur. Yasa anayasadan sonra çıkarılan en üstteki hukuksal düzenlemedir. Parlamentoda kabul edilir. Türkiye Cumhuriyeti parlamentosunun adı Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Yasadan sonra Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik, genelge, yönerge gelir. Bunların her biri kendisinden bir üstte olan yazılı hukuk düzenlemelerine aykırı olmamak koşuluyla onun daha ayrıntılı yazılmış olanlarıdır. Bunların hepsi birlikte bir hukuksal bütünlük oluşturur. Tamamına mevzuat denir.

Mevzuatın Derlenmesi

Mevzuat kendi içinde daha kolay ulaşılması için çeşitli şekillerde derlenir. Sağlık mevzuatı, eğitim mevzuatı, trafik mevzuatı gibi... Sosyal hizmet mevzuatı da bunlardan biridir. Sosyal hizmet alanları ile ilgili mevzuat bu kapsama girer. Çocuklarla, yaşlılarla, engellilerle... yani sosyal hizmet elemanlarının çalıştığı birey ve konularla ilgili her türlü mevzuat sosyal hizmet ya da sosyal hizmetler mevzuatıdır.

Anayasalarda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da sosyal hizmetlerle ilgili maddeler vardır. Bunlar sosyal hizmetlerle ilgili en üst düzeydeki yazılı ulusal düzenlemelerdir. Kendisinden aşağıda olan mevzuat için yol göstericidirler. Uluslararası sosyal hizmet mevzuatı da bir ülke tarafından benimsenip ulusal mevzuat kapsamına alınırsa o ülke mevzuatının bir parçası olur. Örneğin uluslararası düzeyde evlatlık alma ya da ver-

SOSYAL ÇALIŞMA MESLEĞİNİN ETİK İLKE VE DEĞERLERİ

10. ÜNİTE

TEMEL KAVRAMLAR

Etik

Batı literatüründe etik (ethos); insanlar arasındaki ilişkilerin temelinde yer alan değerleri inceleyen, ahlakî bakımdan iyi veya kötü, doğru veya yanlış olanın niteliğini ve temellerini araştıran bilim dalıdır. Etiğin bir diğer kullanımı ise “doğru” veya “yanlış” ile “iyi” veya “kötü” olarak varsayılan şeylerle ilgili, insan davranışlarını şekillendiren standartlar ve kurallar bütünüdür.

Felsefik Açıdan Etik Türleri

Normatif Etik: Ahlak değerleri ve davranış biçimlerinin mahiyetini, doğruluğunu ve geçerliliğini normatif (kaidevi) ilkelere göre araştırır.

Deskriptif Etik: Ahlakî hükümlerin psikolojik, siyasi, sosyal ve tarihî sebeplerini deskriptif (betimsel, tasviri) olarak araştırır.

Meta Etik: Normatif ve deskriptif etik çerçevesinde ahlakî ve gayriahlakî değerlerin ve davranış biçimlerinin birbirleri ile ilişkileri ve sınırlarını araştırır.

Sosyal Hizmet Etiğinde En Çok Kabul Gören Etik İlkeler

- ♣ Bireyselleştirme
- ♣ Duyguların anlamlı dışa vurumu
- ♣ Kontrollü duygusal katılım
- ♣ Kabul etme
- ♣ Yargılayıcı olmayan tutum
- ♣ Kendi kaderini tayin
- ♣ Gizlilik

Değer

Değerler, insanların tutum ve davranışlarını etkiler; tutum ve davranışları belirleme, biçimlendirme ve yönlendirmede önemli rol oynar. Bireylerin önemli problemlerini ve o kişinin benimsedikleri değerler hakkında güvenilir bilgileri dikkate almadan anlamak, değerlendirmek ve yorumlamak zordur. Bireyin sahip olduğu kültürel değerler, ahlakî değerler, insanî değerler, toplumsal değerler ve daha sayabileceğimiz birçok değer bireyin davranış sistemlerinde önemli rol oynar.

Bireyde davranış ortaya çıkarken sahip olduğu değerlerle şekillendiğinden bireyin davranışları değer sisteminden ayrı değerlendirilemez.

Beş Evrensel Değer

- ♣ Sevgi
- ♣ Hakikat
- ♣ İç Huzur
- ♣ Doğru Davranış
- ♣ Şiddetten Kaçınma

Meslekî Etik

Meslek etiği, belirli bir meslek grubunun, meslek üyelerine emreden, onları belli kurallarla davranmaya zorlayan kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslektan dışlayan, meslekî rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan meslekî ilkeler bütünüdür.

Meslekî Etik İlkeleri

Doğruluk İlkesi

Doğruluk, doğru sözlülük ve güvenilirliğe işaret eden bir kavramdır. Etik davranış, başkaları ile ilişkilerde dürüst olmayı ve içtenliği gerektirir. İçten ve dürüst davranmayanlar, ilişkilerde kendi sonlarını hazırlar ve güven ortamı ortadan kalkar.

Yasallık İlkesi

İş hayatında üretilen her türlü malın üretiminde ve çalışanlarla ilgili problemlerin çözümünde yasalara bağlı kalmak da meslekî etik ilkelerindedir. Günümüzde iş yaşamında gerek üretim alanını gerekse çalışma hayatını düzenleyen yasalar mevcuttur. Hatta yalnızca devletlerin değil, uluslararası bir takım kuruluşların da bu konuda etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Yeterlik İlkesi

İş hayatında her gün gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeleri takip etmek, kendini yenilemek, iş hayatına uyarlamak meslekî etik ilkeleri arasında önemli yer tutmaktadır.

SOSYAL HİZMET UYGULAMA SÜREÇLERİ

11. ÜNİTE

Sosyal Hizmet Uygulaması

Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği ve Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu mesleğin uluslararası tanımını şu şekilde yapmışlardır:

Sosyal Hizmet Uygulamasının Amaçları

Yapısı itibarıyla teorik ve uygulama alanını içinde barındıran ve uygulama alanı daha ağır basan bir meslek olan sosyal hizmetin uygulamasını Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği beş temel amaç üzerine bina etmektedir:

1. Problem çözme sürecini etkinleştirmek, baş etmek ve insanların gelişimsel kapasitelerini artırma

“Çevresi içinde insan” kavramını kullanma bağlamında sosyal hizmet uygulamasının odağında “insan” bulunmaktadır. Bu odakla bir sosyal hizmet uzmanı kolaylaştırıcı görevi görür. Bu rolde uzman bir danışmanın, öğretmenin, bakım elemanının ve belli davranışları değiştiren kişinin tüm aktivitelerini üstlenmiş olmaktadır.

2. İnsanları kendilerine kaynak, hizmet ve fırsat sağlayan sistemlerle ilişkilendirmek

Esas olarak arabuluculuk olarak ifade edilebilecek olan bu görevde sosyal hizmet uzmanı, müracaatçı ile kaynağı arasında ilişki kurma görevini yerine getirmiş olmaktadır.

3. İnsanlara kaynak ve hizmet sağlayan sistemlerin insancıl çalışmaları ve etkinliğini özendirmek

Sosyal hizmet uygulamasının odağı, insanların iletişim içinde olduğu sistemlerdir. Bu düzeyde bir uzmanın yerine getireceği rolleri şunlardır:

a. Savunucu rolü: Müracaatçıların sahip olması gereken temel hakları noktasında savunuculuk görevini görür.

b. Program geliştirici: Uzman, sosyal ihtiyaçları karşılayabilecek program ve teknolojileri tasarlama ve özendirme ihtiyacı duyar.

c. Denetçi: Uzman, diğer görevlileri denetleyerek hizmet dağılımlarının etkililiğinin ve verimliliğini artırma yollarını arar.

d. Eşgüdüm Sağlayıcı: İnsan ve hizmet kaynakları arasında iletişim ve eşgüdümü artırma yolu ile bir dağılım sistemi geliştirmeyi hedefler.

e. Danışman: Kurum ve kuruluşlara hizmetlerin etkin sunumu için rehberlik verme yollarını araştırır.

4. Sosyal Politikaları Geliştirmek ve İyileştirmek

Sosyal hizmet uzmanının uygulamadaki temel amaçlarından biri planlayıcı ve politika geliştiricidir. Bu rollerde uzmanlar yeni konum ve politikaları uyarlama yollarını araştırır, geliştirir ve uygun olmayanların veya verimsiz olanların elenmesini sağlarlar. Bu anlamda aktivist rolü alabilir ve savunuculuk yapabilirler.

5. İnsan ve Toplum Refahını Özendirmek

Sosyal hizmet mesleği, tüm insanoğlunun refahını yükseltmek ve topluluk refahını özendirmek için uygulanır. Özellikle yoksulluğu, baskıyı ve diğer sosyal adaletsizlik biçimlerini en alt düzeye indirmek için uygulanır.

Bu temel amaçların yanında Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi de sosyal hizmetin amacını şöyle tanımlamaktadır:

a. Sosyal hizmet mesleğinin amacı, insan ve topluluğun refahını teşvik etmektir,

b. Birey ve çevre yapısı ile küresel bir bakış açısı bağlamında insanların farklılıklarına saygı ve bilimsel araştırmaya dayalı bilgi ile yönlendirilecek sosyal ve ekonomik adaleti sağlamak,

c. İnsan haklarını sınırlayan şartların önlenmesi,

d. Yoksulluğun ortadan kaldırılması,

e. Toplum içindeki her birey için yaşam kalitesini yükseltmeyi araştırma yolu ile gerçekleştirmektir.

SOSYAL HİZMETTE SORUN ÇÖZME SÜRECİ

12. ÜNİTE

Problem, birey ya da toplumların karşılaştıkları, başarıya ulaşmaları için çözülmesi zorunlu güçlüklerdir. Yaşamının başlangıç yıllarında birey, daha çok gereksinimlerinin giderilmesine yönelik yalın ve basit problemlerle karşılaşırken; ilerleyen yıllarda, daha kompleks nitelikteki çok yönlü problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu problemler, ne ölçüde cesaretle karşılanır ve çözümlenebilirse bireyin yaşama uyumu da o ölçüde başarılı olur.

Problem çözme programının amacı, bireylerin eylemde bulunmasına yardımcı olmaktır. Problemin çözümünde, çoğu kişi tamamen rastgele şekilde değişik yaklaşımlar kullanmakta, bu nedenle de çözüme ulaşamamaktadır. Sorunlar, onlara ancak sistematik bir biçimde yaklaşırsa çözülebilir. Bunun için de bir takım basamakların izlenmesi gerekmektedir.

Sistematik bir yaklaşım olarak problem çözme, bir uzmanın rehberliğinde ve başvuranla birlikte, problemin çözümüne yönelik, ortak bir irade gösterilerek gerçekleştirilmesi gereken bir süreçtir.

Problem çözebilenin ilk şartı sorunu iyi tespit edebilmektir. Problem çözme süreci, problemin fark edilmesi ile başlar. Daha sonra problem hakkında bilgi edinilir, kaynaklara başvurulur ve veriler toplanır. Problemi çözecek kişi, eldeki verilere göre, birtakım hipotezler geliştirilerek bunlar arasından en uygun seçimi yapar. Daha sonra, en uygun ve iyi çözüm metodunun hangisi olduğuna karar vererek sonuca yani problemin çözümüne gider.

Problem çözme, çok sayıda bilim insanı tarafından incelenmiş ve üzerinde birçok müdahale şeması oluşturulmuş bir süreçtir.

Aşağıda farklı yazarlara ait, problem çözme süreçlerinin müdahale şemaları, ana hatları ile ele alınmaktadır:

DİXON VE BANGERT'İN PROBLEM ÇÖZME SÜRECİ

a. Konunun Seçimi, Problemi Hissetme ve Problemin Ortaya Çıkması

Bu aşamada, karşılaşılan bir sorun vardır ve bu sorunun fark edilmesi sürecin başlangıcını oluşturmaktadır.

b. Problemin Sınırlandırılması

Bu aşamada, probleme açıklık getirilmesi, problemin tanımlanması ve müracaatçının gücüyle orantılı bir biçimde sınırlandırılması beklenir. Problem çözümüne nereden başlanacağı, neleri içine alarak nerede biteceği gibi hususlar önceden saptanıp iyice belirtilir.

c. Uygulamanın Planlanması

Bu aşamada, problemin çözümüne yönelik ne gibi ihtiyaçların olduğu, bu kaynaklara nasıl ulaşılabileceği tartışılır.

d. Kaynakların Sağlanması

Bu aşamada, problem çözümünde, yararlanılacak uygun kaynaklar belirlenir ve nasıl kullanılacağı tartışılır.

e. Problemin İncelenmesi

Bu aşamada, problemin çözümüne yönelik faaliyette bulunulur. Çeşitli çözüm yolları denenir ve geçerlilikleri tartışılır.

f. Sonuçlara Ulaşma

Bu aşamada, uygulanan yöntemin getirileri irdelenir. Problemin çözümü için uygulanan stratejilerin çıktıları alınır.

g. Konuları, Görüşleri ve Bulguları Tartışma

Bu aşamada ise problemin çözümü için uygulanan yöntemlerin sonuçları, sürecin içerisinde bulunan kişilerce tartışılır, işlevselliği değerlendirilir.

SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ

ÖZELLİKLERİ, YÖNTEM VE

TEKNİKLERİ

13.

ÜNİTE

MÜDAHALE

Müdahale, sosyal hizmet uzmanının bireyin çeşitli sorunlarının çözümü için onunla birlikte somut olarak eyleme geçmesidir. Planlı değişim süreci içinde kendisinden bir önceki aşama olan planlama aşamasında belirlenmiş sorunların çözümü için harekete geçilen aşamadır.

MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

Bireyle sosyal hizmet uygulaması için kullanılan müdahale yöntemleri, müracaatçı ile çalışan profesyonelle kuramsal bir temel ve uygulamaya ilişkin bir yapı sağlar. Bununla birlikte müdahale hiç şüphesiz değerlendirme gibi sosyal hizmet sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Müdahale içermeyen bir değerlendirmede planlı değişim süreci eksik kalacaktır. Ne var ki son yıllarda sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları kamu kurumlarında ilgili mevzuat hükümlerinin ve kurum amaçlarının etkisiyle ve vaka yüklerinin çok olması nedeniyle müdahaleden daha çok -daha önceki aşama olan değerlendirme ağırlıklı mesleki çalışmalar yürütmektedir.

YÖNTEM SEÇİMİ

Bireyle sosyal hizmet uygulamasında kullanılan müdahale yöntemleri hem birbirine karşıtlık gösteren hem de birbirini tamamlayan kuramsal temellere dayalıdır. Her yöntemin kendisine özgü değerlendirme ve müdahale süreçleri vardır. Her birisi bireyin durumuyla ilgili farklı türde bilgilerin alınmasını ve kullanılmasını gerektirir. Örneğin; görev-merkezli yöntem, bireyin şimdiki durumunu oluşturan nedenlere ve başvurulacak pratik çözümlere ilişkin bilgilere ihtiyaç duyar. Bununla birlikte, daha önce değindiğimiz psikososyal vaka çalışması, bireyin geçmiş deneyimlerine ilişkin bilgilere ve yaşantılara odaklanır.

GÖREV MERKEZLİ VAKA ÇALIŞMASI

1970'lerde, sosyal hizmet uzmanları William Reid ve Laura Epstein tarafından geliştirilmiş görev merkezli yöntemin kökenleri sosyal hizmet disiplinine aittir.

Bu yöntem, sorunların nedenleri yerine, yol açtığı sonuçlar ve uygulama yoluyla ulaşılabilecek hedefler üzerine odaklanır ve müracaatçının gerçekleştireceği eylemlerle sosyal işlevselliğini geliştirme amaçlanır. Reid ve Epstein yöntemi, kısa dönem sorun çözme odaklı bir sosyal hizmet müdahalesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemin temel stratejisi, müracaatçıların yaşam durumlarına yönelik sorun çözme eylemlerini gerçekleştirmelerini içermektedir.

Görev merkezli vaka çalışması şu nitelikteki sorunlarda etkili bir yöntem olabilir:

- ❖ Kişilerarası anlaşmazlıklar
- ❖ Sosyal ilişkilerdeki sorunlar
- ❖ Resmi örgütlerle yaşanan sorunlar
- ❖ Rol ve sorumluluklara ilişkin sorunlar
- ❖ Karar sorunları
- ❖ Tepkisel duygusal stres durumları
- ❖ Kaynak yetersizlikleri
- ❖ Psikolojik ve davranışsal sorunlar

Yöntemin Kuramsal Temeli

Görev-merkezli yöntemin büyük ölçekli bir kuramsal temeli yoktur. Bununla birlikte yöntem, değişimi gerçekleştirmek için güncel sorunlara odaklanmanın önemli olduğu ve bu sorunlar üzerinde çalışılması gerektiği varsayımına dayanmaktadır. Gün yüzüne çıkmış olup da geçmişle bağlantısı bulunan sorunların bazılarında geçmişe odaklanmanın bireye bir yararı bulunmadığı düşünülmektedir.

Görev-merkezli yöntem yoluyla geçmiş yerine şimdiye odaklanarak birçok sorunun çözülebileceği savunulur. Yöntemin kapsamlı bir kurama dayanmadığı belirtilse de insanların toplum içinde nasıl geliştiği, değiştiği ve sağlıklı işlev gördüklerine ilişkin kuramsal varsayımları bulunmaktadır.

SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

14. ÜNİTE

ÖN GÖRÜŞME, ÖN DEĞERLENDİRME, EVDE MÜLAKAT, GEREKSİNİM VE SORUN DEĞERLENDİRME VE PLANLAMA AŞAMASI

- ✦ Sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı arasındaki mesleki ilişki pek çok kritik unsur içermektedir ve görüşmelerde dikkat edilmesi gereken çok sayıda unsur vardır.
- ✦ Sosyal hizmet uzmanları bireylerle sosyal hizmet uygulamasını gerçekleştirirken sistem yaklaşımını göz önünde bulundururlar. Birey ve toplum birbirlerine bağlıdır. Davranış ve tutumlarımız toplumsal faktörlerden etkilenir.
- ✦ Sosyal hizmet uzmanı müdahale sürecine geçmeden önce oldukça önemli ve tüm süreci de etkileyecek olan ön değerlendirme aşamasında da gereksinim ve sorunların belirlenmesi aşamasında da önemli rollere sahiptir.
- ✦ Bu bağlamda müracaatçı ile kurulan ilk temas ve bunun niteliği, tüm mesleki çalışmanın aşamalarını doğrudan etkilemektedir. Görüşme bir anlamda saptanmış amaç ya da gündemin ele alınmasıyla başlamış olur. İlgisi, samimiyet, sıcaklık, kabul, empati kurulan ilişkinin boyutunu görmek ve mesleki ilişkinin amaca ulaşmasını sağlamak açısından önemlidir.
- ✦ Profesyonel ilişkide sosyal hizmet uzmanı, kendisine bir sorun ya da aksaklık nedeniyle başvuran müracaatçısının ihtiyaç ve isteklerine göre hareket etmeli ve iletişimde dengeyi sağlamalıdır.
- ✦ Görüşme sürecinde sosyal hizmet uzmanı müracaatçının iletişim bilgilerini eksiksiz almalıdır.

- ✦ Ön değerlendirme için sosyal hizmet uzmanının müdahale düzeylerine yönelik yani mikro, mezo ve makro boyutlarda gereksinimleri ele alması ve müracaatçıyı değerlendirirken çok boyutlu yaklaşması oldukça önemlidir. Ön değerlendirme belirli bir soruna veya meseleye etki eden değişkenlerin mikro, mezo ve makro açılarından incelenmesi ve belirlenmesidir.
- ✦ Bir müracaatçının yaşadığı sorunlarının çok boyutlu ele alınışı, müracaatçının güçlü yönlerinin de keşfi ile ilerleyen bir süreçtir. Sosyal hizmet uzmanı mesleki görüşmelerde müracaatçının değerlendirmesini yaparken gözlem tekniğinden de yararlanmalı, mülakatlarda sessizlik olduğu zaman sessizliğin yönetim ilkelerine uygun davranmalıdır.
- ✦ Sosyal hizmet uzmanı ön değerlendirme aşamasındaki mülakatlarda müracaatçı ve içinde bulunduğu durumu bütüncül bir yaklaşımla ele almalıdır.
- ✦ Sosyal hizmet uygulamasında gerekli olan durumlarda evde de mülakat yapılır. Sosyal hizmet uzmanları evdeki görünüme dikkat etmeli ve bunun değerlendirme sürecinin bir parçası olduğunu aklında tutmalıdır.
- ✦ Görüşme sırasında sosyal hizmet uzmanı müracaatçının toplumsal kaynaklardan ne ölçüde ve nasıl yararlandığını öğrenmelidir.
- ✦ Bireylerle sosyal hizmet uygulaması tamamen profesyonel bir süreç olup müracaatçının bulunduğu yerden başlama ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyal hizmet uygulamasında acil gereksinimler hızlıca karşılanmalıdır.
- ✦ Sosyal hizmet uzmanı ihtiyaç duyduğu zaman diğer meslektaşları ve profesyoneller ile iş birliğine girmelidir.

SOSYAL ÇALIŞMA-SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ KURAMLAR VE MODELLER- YAKLAŞIMLAR

15. ÜNİTE

SOSYAL ÇALIŞMA/SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ KURAMLAR VE MODELLER/ YAKLAŞIMLAR

Sistem Kuramı

- ♣ Sistem kuramı farklı sistemleri tanımaya ve onların birbirleriyle bağlantılarını ve birlikte işleme ilkelerini ortaya koymaya çalışır.
- ♣ Sosyal çalışmada sistem kuramının amacı, sosyal çalışmacının müracaatçının davranış ve işlevselliğini dinamik olarak etkileyen biyolojik ve sosyal sistemlere odaklanmasına yardım etmektir.
- ♣ Sistem kuramı, sosyal çalışmacıya müracaatçıyı ve onun çevresiyle olan ilişkilerinin birer sistem olarak kurgulayacağı analitik bir bakış açısı geliştirmesine yardımcı olur.

Sistem Kuramının Temel Kavram ve Varsayımları

- ♣ Sistem, birbiriyle ilişkili ve bağlantılı eleman ve etkinliklerden oluşan ayrıştırılmaz, organize ve işleyen bir bütündür.
- ♣ Sistem çok düzeyli hiyerarşik yapılardan oluşan ve belirli bir şekilde davranan bir bütündür. Sistem çok sayıda kısımdan oluşabilir. Bir sistemin parçaları arasında simbiyoz bir ilişki bulunur. Buna ortak yaşam denir. Yani bir sistem birbiriyle birlikte var olan birbiriyle birlikte, birbirine bağlı olarak yaşayan elemanlardan oluşur. Bir başka deyişle, birbiriyle ilişkisel bağlarla bağlanmış elemanlar bir sistem oluştururlar.
- ♣ Her sistemin birtakım sınırları vardır. Sosyal bir **sistemin sınırları** o sisteme ait olanlar ve olmayandan oluşur.
- ♣ Sistem perspektifiyle analize tâbi tutulan sistem **odak sistemdir**.
- ♣ Bir **odak sistemde** başka **alt sistemler** tanımlamak mümkündür.

- ♣ Beraberce var olan sistemlere **simbiyoz sistemler** denir.
- ♣ Her sistem daha büyük bir sistemin, bir **üst-sistemin** parçasıdır. Örneğin ebeveyn sistemi aile sisteminin bir parçasıdır. Aile sistemi anababa sisteminin üst sistemidir.
- ♣ **Açık sistem** dışardan etkileşimlere açık elemanları değişebilen bir sistemdir. Tüm biyolojik ve sosyal sistemler **açık sistemdir**. Sistemler açıklık seviyelerine göre değişiklik gösterir.

Sistem Kuramının Sosyal Çalışmada Kullanılması: Pincus ve Minehan Modeli

Sistem kuramı (ya da sistem yaklaşımı) sosyal hizmet çalışmalarında sıkça kullanılmaktadır. Sosyal hizmet içinde sistem yaklaşımının en sık kullanılma biçimiyse Pincus ve Minehan'ın (1973) ortaya attıkları model çerçevesinde olmaktadır.

Pincus ve Minehan Modeli'ne göre sosyal çalışma uygulamasında dört temel sistem vardır.

1. Değişim Ajanı Sistemi
2. Müracaatçı sistemi
3. Hedef Sistem
4. Eylem Sistemi

Zastrow (1999), Pincus ve Minehan Modelini aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

1. Değişim Ajanı Sistemi

Değişim ajanı sistemi, özellikle planlı değişimi yaratmak için kurulmuş olan kurumlarda çalışan sosyal çalışmacılardan oluşur. Sosyal çalışmacıları çalıştıran kurum ve kuruluşlar da değişim ajanı sisteminin bir parçasıdır (Zastrow, 1999: 72). Buradaki çalıştırıcı kurum vurgusu önemlidir. Çünkü bu vurgu değişim ajanlığı işinin gönüllük temelinde değil, profesyonellik temelinde yapılabilecek bir iş olduğunu ortaya koymaktadır.

PLANLI DEĞİŞME SÜRECİ VE AŞAMALARI

16. ÜNİTE

PLANLI DEĞİŞME SÜRECİ VE AŞAMALARI

Değişim yaşamın belki de değişmez ögesidir. Değişim dışarıdan gelip bize kendini dayattığı kadar, bireylerin de kendi çevrelerini değiştirme gücü başka birey, topluluk hatta toplum ve mekânları etkileyebilir. Değişim hem çevresinden bireye doğru gelebilir, bu da çok zaman bir uyum (adaptasyon) sürecini beraberinde getirir, hem de bireyin kendisinde olabilir ve çevresini etkileyebilir. Dışarıdan gelen değişime ayak uydurmakta zorlanıldığında ya da birey kendi içindeki değişimlerle baş etmekte zorlandığında ya da var olan durumunu değiştirmek isteyip, ancak bunu tek başına gerçekleştiremediğinde sosyal çalışmacıya başvurabilir. Sosyal çalışma ile bir değişim yaratmak için yapılan faaliyetlerin demetine sosyal çalışma müdahalesi ya da planlı değişim süreci denir. Çünkü günlük yaşamdaki değişimin tersine sosyal çalışma ile, hedefi olan, o hedefe planlı bir şekilde ilerleyen bir süreç, bir planlı değişim süreci üretilir.

PLANLI DEĞİŞİM SÜRECİNİN AKTÖRLERİ

Değişim ajanı sistemi: Sosyal çalışmacı ve çalıştığı kurumdur.

Müracaatçı sistemi: Sosyal çalışmacıyla birlikte bir değişimi isteyen ya da değişimin yaratılmak istendiği birey, grup, aile, topluluk ya da örgütlerdir.

Hedef sistem: Değiştirmek istediğimiz şey, yani değişimi amaçlanan birey, aile, grup, örgüt ya da topluluktur.

Eylem sistemi: Sosyal çalışmacının söz konusu değişimi yaratma yönünde birlikte çalıştığı ya da işbirliği yaptığı tüm birey, grup, örgüt ve topluluklardır.

PLANLI DEĞİŞİM SÜRECİNİN AŞAMALARI

1. Bilgi Toplama

Sosyal çalışmacı her müdahale sürecine müracaatçının bulunduğu yerden başlar. İlk görüşmede müracaatçı sorunlarını açıkça ifade edemeyebilir. Önemli olan ilk görüşmede müracaatçıyla tanışmak, güven bağı kurmak ve olumlu bir atmosfer yaratmaktır. Bu sıcaklık yakalanıp, güven duygusu gelişince, müracaatçının kendisini sorunlarını anlatmaya hazır hissettiği zaman anlatımları dinlenir, durumunu daha iyi anlamak için kendisine sorular sorulur. Bu aşamada amaç, müracaatçıyla bir ilişkiye başlamak, onun sorunları hakkında bilgi sahibi olmak, ne tür bir sosyal hizmete gereksinimi olduğunu anlamaktır.

2. Bilgiyi Değerlendirme

Mesleki beceriler müracaatçının anlattığını, sorularımızın yanıtlarını, konu hakkında topladığımız bilgileri değerlendirmemiz ve sorunlarını tespit etmemiz, çevresi içindeki ilişkilerini analiz ederek güçlü ve zayıf yanlarını anlamamız için gereklidir. Böylece nelerin değişmesinde yarar olabileceği, nelerin değişebileceği ve nasıl değiştirilebileceği hakkında ilk fikirlerimiz oluşmaya başlar.

3. Sorunu Tanımlama (Mikro, Mezzo, Makro Düzeylerde Tanımlama)

Bu sürecin ilk aşamasında somut verileri soyutlar ve bunu kuramsal ve kurumsal bilgilerimizle harmanlarız. İkinci aşamada soyut ya da kuramsal düşüncelerimizi ya da sosyal hizmet sistemine dair bürokratik bilgimizi tekrar soyuttan somuta ve hatta basite indirger ve müracaatçı ile paylaşıyoruz.

SOSYAL ÇALIŞMACININ SAHİP OLMASI GEREKEN BECERİLERİ

17. ÜNİTE

SOSYAL ÇALIŞMACININ SAHİP OLMASI GEREKEN BECERİLERİ

Beceri, bir işi yapabilme kapasitesidir. Sosyal çalışmada beceri hem uygun durumlarda uygun müdahale tekniklerinin seçilmesini hem de seçilen tekniklerin uygulanabilmesini içerir.

Sosyal Çalışma Uygulamasında Becerileri Türleri

1. Bilgi toplama ve değerlendirme
2. Profesyonel benlik kullanımı
3. Birey, grup ve topluluklarla uygulama
4. Değerlendirme

Sosyal çalışmacı mesleki değer temelinde ve her düzeydeki müracaatçı ile çalışma becerilerini geliştirmelidir. Uygulama ve uygulama becerilerinin içeriğinde şunlar vardır: Müracaatçı sistemleri ile nasıl ilişki kurulacağı, onlara sosyal çalışmacıyla bilgileri nasıl paylaşacağı konusunda yardımcı olmayı, harekete ya da eyleme geçmek için olası seçenekler sunmayı, sunulanlardan hangisinin seçileceğini beraberce belirlemeyi, bu belirlemeden sonra spesifik plan yapmayı, bu planları uygulamayı, uygulama sonucunda meydana gelen değişme ya da gelişmeyi değerlendirmeyi ve sosyal çalışmacı sistemi ile müracaatçı sisteminin sonlandırılmasını ve izlemeyi kapsar. Kısaca beceriler planlı dönüşüm sürecini tasarlayabilmeyi, uygulayabilmeyi, değerlendirebilmeyi ve kayda geçirebilmeyi içerir.

Bir sorunu çözmek üç aşamada analiz ve müdahale gerekir. Her üç aşamada da uygulama yapabilmek için bazı becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

MİKRO BECERİLER

Mikro beceriler bireyle ilgili ve kişilerarası ilişki kurma becerileridir. Bu becerilerden sık kullanılan bazılarını şöyle özetleyebiliriz:

Dinleme Becerisi

Karşımızdaki dinlemek öğrenmemiz gereken bir beceridir. Sıkılmadan sözünü kesmeden, anlayarak dinlemek etkili bir dinlemektir.

Sözlü İletişim Becerileri

Bire bir insanlar arasında olduğu için mikro beceridir, Ancak her düzey müdahalede gerekli bir temel beceri, mesleğin belkemiğidir. Birey, aile ve terapötik gruplarla olduğu kadar çalışılan kurum içinde de her an kullanması ve geliştirilmesi gereken bir beceridir. Sözlü iletişim becerilerinin bazı unsurları şöyle özetlenebilir:

- ❖ İyi bir dinleyici olmak,
- ❖ İletişim için gereken zamanı ayırmaya hazır olmak,
- ❖ Herkesin her şeyi aynı şekilde anlamayacağını baştan kabul edip, biraz yanlış anlaşılmaya hazırlıklı olmak, hoşgörülü olmak,
- ❖ Karşısındaki konuşurken susmak, çünkü konuşurken dinleyemezsiniz;
- ❖ Sabırlı olmak,
- ❖ Mesajınızı en anlaşılır biçimde vermeye çalışmak,
- ❖ Sözlerinizin ve davranışlarınızın sorumluluğunu almaya hazır olmak,
- ❖ Açık, anlaşılır ve çok hızlı olmayan biçimde konuşmak,
- ❖ Konuşmanızda verdiğiniz mesajların anlaşıldığını kontrol etmek, yorumlar için beklemek, sorular sormak.

SOSYAL ÇALIŞMACININ MESLEKİ ROLLERİ

18. ÜNİTE

SOSYAL ÇALIŞMACININ MESLEKİ ROLLERİ

Her mesleğin kendine özgü rolleri ve işlevleri vardır. Örneğin, tıp doktorları hastalıkları teşhis ve tedavi ederler, aynı zamanda hastalıkları önleyici halk sağlığını iyileştirmeyi ve sürdürmeyi sağlayan koruyucu önleyici hekimlik gibi rol ve işlevleri üstlenirler. Hekimlik mesleğinin işlevi toplumdaki bireylerin sağlıklarını korumak, hastalıklarını iyileştirmektir. Maden işçiliği, ağır ve hafif sanayii için gerekli ham maddelerin sağlanması işlevini gören meşakkatli bir meslektir. Tıpkı diğer meslekler gibi sosyal çalışmanın da mesleki işlev ve rolleri vardır.

Sosyal Çalışmacının Roller ve İşlevleri

Arabuluculuk Rolü

Sosyal çalışmacı, sosyal hizmetlerle kaynakları birbirine bağlar. Arabuluculuk rolü çerçevesinde müracaatçıyla kaynakları buluşturma sorumluluğu da vardır. Sosyal çalışmacı, müracaatçının ihtiyaçlarını tespit eder, durumunu değerlendirir, kendisine aktarılacak çeşitli kaynaklardan yararlanma konusundaki motivasyonunu ve becerilerini tespit eder ve kendisine en uygun kaynaklara erişimi için yardım eder.

Arabuluculuk Rolünün İşlevleri

- ⊙ Müracaatçının durum analizinin yapılması,
- ⊙ Kaynakların analizinin yapılması,
- ⊙ Uygun kaynağa yönlendirme,
- ⊙ Sosyal hizmet sistemi içinde bağlantıları kurma.

Savunuculuk Rolü

Savunuculuk rolü, müracaatçıya kaynaklara ulaşma ve hizmet alma haklarının sağlanması için yardım etme, birey ya da grupları olumsuz etkileyen program ve politikaların değişimi için etkin mücadele etme rolüdür.

Savunuculuk Rolünün İşlevleri

- ⊙ Müracaatçı ya da vaka savunuculuğu.

- ⊙ Sınıf savunuculuğu: Sosyal sınıf ya da toplumsal grupların insan haklarına erişimi ve sosyal adaletin sağlanması için savunuculuk.

Eğitmenlik Rolü

Eğitmenlik rolü, müracaatçılara ve kamuoyuna sosyal sorunları önlemek, çözmek ve sosyal işlevselliği arttırmak için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması çabasıdır. Bu rol ilgili birey ve gruplara tavsiyeler vermeyi, bir olayın olası sonuçları konusunda kendilerini bilgilendirmeyi, sorun çözme tekniklerini öğretmek gibi etkinlikleri içerir.

Eğitmenlik Rolünün İşlevleri

- ⊙ Gündelik yaşam ve sosyal becerileri öğretmek: Bu çok geniş bir bilgi alanıdır. Basit gibi görünen ama bilinmemesi çok büyük sorun yaratan gündelik yaşam bilgilerinin öğretilmesini içerir. Örneğin, faturaların nasıl ödeneceği, muhtara kayıt yaptırılacağı, ikametinin nasıl alınacağı gibi.
- ⊙ Davranış değişimini desteklemek: Bu başlıbaşına bir müdahale biçimidir. Davranışı değiştirmeye yardımcı olmak sosyal çalışmacı için rol modeli olabilir. Kişinin değer karmaşasını çözmesine yardımcı olabilir. Bunun için de sosyal çalışmacı davranışçı terapi modelini kullanabilir.

Klinik Uzmanlık ve Danışmanlık Rolü

Klinik uzmanlık ve danışmanlık rolü, müracaatçıların duygularını tanımlarına ve anlamalarına ya da davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olarak sosyal işlevselliklerini artırma rolüdür. Psiko-sosyal danışmanlık ya da psiko-sosyal tedavi gibi etkinlikler bu rol çerçevesinde gerçekleştirilir.

Klinik Uzmanlık ve Danışmanlık Rolünün İşlevleri

- ⊙ Psiko-sosyal değerlendirme ve tanı (teşhis).
- ⊙ Süreklilik arz eden bir durumda bakım: Sosyal çalışmacılar sadece çözülebilir sorunlarla karşılaşmazlar. Örneğin, terminal (ölümcül) evrede hasta olan ya da ağır engelli olan kişilerin bu durumları değiştirilebilir ya da çözülebilir değildir. Böyle vakalarda sürecin en yumuşak biçimde deneyimlenmesi, kişi-

DATA YAYINLARI

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 384 20 33 Faks: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.markajyayinlari.com | markajyayinlari@gmail.com

9 786256 440258